

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
De heer J. van Essen
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Binnenhof 22
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070-312 92 00

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 1 juni 2026

betreft Vragen Rli-advies 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied'

ons kenmerk 181069

Geachte heer Van Essen,

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben met belangstelling kennisgenomen van het advies 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (hierna: Rli) van 5 februari 2026.¹ Naar aanleiding hiervan hebben de leden van de fracties van **GroenLinks-PvdA**, **BBB**, **PVV**, **PvdD** en **SP** een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van GroenLinks-PvdA

De fractieleden van GroenLinks-PvdA vragen of u kunt reflecteren op de volgende conclusie: "Vergelijken we het Nederlandse grondbeleid met dat van andere landen in Europa, dan valt op dat vrijwel nergens anders de druk op ruimte zo groot is en tegelijkertijd het grondbeleid zo liberaal."² Ziet u een samenhang tussen de druk op de grondmarkt en het relatief liberale grondbeleid dat de overheid voert? Zo ja, bent u bereid de liberalisering terug te dringen? Zo ja, op welke wijze?

Bent u van mening dat, gezien de enorme maatschappelijke opgaven die met grond samenhangen, grond een speculatief object moet zijn? Of bent u van mening dat de overheid weer een sterkere speler moet worden op de grondmarkt? In het laatste geval, welke instrumenten en budgetten zet u in om deze rol terug te kunnen pakken, en welke rol ziet u daarbij voor gemeenten en provincies? Hoe kan Nederland deze decentrale overheden ondersteunen bij een actievere rol op de grondmarkt?

De Rli constateert dat het 'fragmentarische RO-beleid' en ontoereikend milieubeleid van de overheid zelf debet zijn aan de hoge grondprijzen.³ Kunt u schetsen of, en zo ja hoe, u de Nota Ruimte heeft gebruikt om de druk op grondprijzen te verminderen? Welke instrumenten zet u uit de Nota Ruimte in en welke daarvan zijn verplichtend opgelegd, dan wel op te leggen aan decentrale overheden dan wel andere partijen?

Kunt u aangeven welke instrumenten van de Omgevingswet u wilt inzetten om de grondmarkt beter te laten functioneren? In hoeverre overweegt u hierbij ook instrumenten, zoals een planbatenheffing

¹ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#).

² Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 17.

³ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 37.

datum 1 juni 2026

ons kenmerk 181069

blad 2

of andere vormen van het afkomen van publieke waardeinstijgingen van grond als gevolg van overheidsbesluiten?

De Rli schrijft: "Om het landelijk gebied ook op lange termijn vitaal, leefbaar en aantrekkelijk te houden en duurzaam grondgebruik mogelijk te maken, is grootschalige herinrichting van het landelijk gebied noodzakelijk."⁴ Kunt u reflecteren op de vraag of met het nieuwe kabinetsbeleid hiervoor voldoende instrumenten worden ontwikkeld en ingezet? Welke rol ziet u daarbij voor gemeenten en provincies in de gebiedsgerichte uitvoering, en hoe ondersteunt u hen daarbij?

Bent u van mening dat provincies en gemeenten voldoende gebruik maken van de instrumenten die zij tot hun beschikking hebben om sturing te geven aan grondgebruik en grondprijzen? Welke instrumenten zou u graag vaker ingezet willen zien? Bent u tevens bereid te investeren in het versterken van kennis en capaciteit binnen (lokale) overheden op het gebied van grondbeleid en grondmarktinstrumenten?

Gaat u de fiscale regels die druk op de grondmarkt vergroten, zoals de landbouwvrijstelling, de vrijstelling van overdrachtsbelasting, de vrijstelling van onroerendezaakbelasting, de vrijwillige kavelruil, de herinvesteringsreserve (HIR) en de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) stopzetten dan wel aanpassen? Zo niet, waarom niet?

Betrekt u de conclusies over het kapitaliseren van subsidies in de grondmarkt bij het opstellen van de nieuwe GLB-regels?⁵ Zo ja, hoe?

Kunt u reflecteren op de sterk afgenomen bijdrage van de landbouw aan de lokale gemeenschappen?⁶ Welke maatregelen kunnen deze ontwikkeling keren zodat er een sterkere en wederkerige band ontstaat tussen de agrarische sector en de gemeenschappen waarin zij opereren?

Kunt u reflecteren op de constatering dat de maatschappelijke kosten van de landbouw steeds meer ervaren worden in de gemeenschappen waar de landbouw plaatsvindt?⁷ Welke resultaten wilt u boeken om deze toenemende polarisatie te dempen?

Welke rol ziet u voor vormen van gemeenschappelijk grondbeheer (*commons*), waarbij grond in collectief eigendom of beheer wordt gebracht ten behoeve van maatschappelijke doelen, zoals natuurherstel, duurzame landbouw of betaalbare toegang tot grond? Kunt u aangeven hoe u dergelijke initiatieven, bijvoorbeeld via financiering, regelgeving of kennisdeling, zou kunnen stimuleren?

De fractieleden van GroenLinks-PvdA vragen ten slotte of u per aanbeveling kunt aangeven of, en zo ja hoe, u vervolg wil geven aan het rapport van de Rli.

⁴ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 42.

⁵ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 7, 38 en 44.

⁶ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 40.

⁷ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 40.

datum 1 juni 2026

ons kenmerk 181069

blad 3

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van de BBB

Nulsituatie en referentiekader

De fractieleden van de BBB vragen of u kunt aangeven of er een expliciete nulmeting bestaat van: de agrarische grondprijzen per regio, de grondmobiliteit, de bedrijfsopvolging, de regionale leefbaarheid en de sociaaleconomische vitaliteit.

Indien een dergelijke nulmeting ontbreekt, hoe beoordeelt u dan de proportionaliteit van ingrijpende maatregelen zoals hervorming van fiscale vrijstellingen en inzet van dwingende grondinstrumenten?

Is een 'business as usual'-scenario doorgerekend waarin het huidige beleid wordt voortgezet? Zo ja, kunt u deze analyse met de Kamer delen? Zo nee, waarom niet?

Welke concrete indicatoren zullen worden gehanteerd om de effecten van eventueel nieuw grondbeleid te monitoren?

Worden regionale verschillen expliciet meegenomen in de beleidsvorming? Zo ja, op welke wijze?

Gevolgen voor grondwaarde en boerenvermogen

Heeft u inzicht in de verwachte effecten van het hervormen van fiscale vrijstellingen (zoals landbouwvrijstelling en overdrachtsbelasting) op de waarde van agrarische grond?

Wat betekent een eventuele waardedaling voor de vermogenspositie van gezinsbedrijven, de pensioenvoorziening van boeren en de kredietwaardigheid bij financiële instellingen?

Is voorzien in overgangsrecht of flankerend beleid om vermogensverlies te mitigeren?

Acht u het wenselijk dat familiebedrijven geconfronteerd worden met abrupte vermogenscorrecties zonder duidelijke compensatieregeling?

Gebiedsindeling productielandbouw / maatschappelijke landbouw

Op basis van welke objectieve criteria zou een gebied worden ingedeeld als productielandbouwgebied dan wel maatschappelijk landbouwgebied?

Wie neemt hierover uiteindelijk het besluit: het Rijk, de provincie of gemeenten?

Is vooraf in kaart gebracht wat de huidige economische draagkracht per regio is?

Wat zijn de verwachte effecten op werkgelegenheid en regionale economie in gebieden die als maatschappelijk landbouwgebied worden aangewezen?

Hoe wordt voorkomen dat grond in dergelijke gebieden structureel minder waard wordt?

Eigendomsrecht en inzet dwingende instrumenten

Kunt u onderbouwen waarom inzet van instrumenten als onteigening, voorkeursrecht en wettelijke herverkaveling noodzakelijk zou zijn?

Is aangetoond dat vrijwillige instrumenten structureel tekortschieten?

Wordt vooraf een objectieve toets ingevoerd om te bepalen of inzet van dwang proportioneel is?

Hoe wordt de rechtszekerheid van grondeigenaren, in het bijzonder familiebedrijven, geborgd?

datum 1 juni 2026

ons kenmerk 181069

blad 4

Jongeren en bedrijfsopvolging

Wat is de huidige nulstand van bedrijfsopvolging in de landbouw, uitgesplitst naar regio?

In hoeverre is empirisch aangetoond dat hoge grondprijzen de belangrijkste belemmering vormen voor toetreding van jonge boeren?

Welke alternatieve maatregelen overweegt u om toetreding van jonge boeren te bevorderen zonder directe ingrepen in vermogensstructuren?

Nationale opgaven en ruimtegebruik

Is kwantitatief vastgesteld hoeveel landbouwgrond daadwerkelijk benodigd is voor nationale opgaven zoals woningbouw, natuur en energie?

Wat is de strategische ruimtebehoefte van de landbouw zelf richting 2040 en 2050?

Wordt een ondergrens gehanteerd voor het minimale landbouwareaal in Nederland, mede in het licht van voedselzekerheid?

Regionale ongelijkheid en leefbaarheid

Is onderzocht welke regio's relatief het zwaarst worden geraakt door hervormingen van grondbeleid?

Hoe wordt voorkomen dat krimpregio's verder economisch verzwakken?

Op welke wijze wordt geborgd dat grondbeleid niet leidt tot een tweedeling tussen stedelijk beïnvloede regio's en perifere gebieden?

De fractieleden van de BBB vragen ten slotte of u voornemens bent om de proportionaliteit, regionale rechtvaardigheid en rechtszekerheid te waarborgen indien u aanbevelingen uit het Rli-advies overneemt.

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van de PVV

Een van de grote opgave is de natuur- en milieuschade van de landbouw op de leefomgeving verkleinen. De Rli pleit voor het verduurzamen van de landbouw en wenst ruimte te bieden voor nationale doelen zoals woningbouw, energie productie, defensie en natuur.⁸

De fractieleden van de PVV vragen of u kunt aangeven, dan wel bevestigen, dat met name wind- en zonneparken natuur- en milieuschade aanrichten?

Wellicht kunt u aangeven waaruit die schade aan natuur en milieu in het landelijk gebied bestaat?

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van de PvdD

De fractieleden van de PvdD vragen of u heeft kennisgenomen van het advies van de Rli, waarin wordt geconcludeerd dat stijgende grondprijzen en overheidsbeleid de verduurzaming van de landbouw belemmeren?⁹

⁸ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 5.

⁹ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 34-35.

datum 1 juni 2026

ons kenmerk 181069

blad 5

Hoe beoordeelt u de constatering van de Rli dat belastingvoordelen, subsidies en ruimtelijk beleid leiden tot steeds hogere landbouwgrondprijzen, en daarmee extensivering, natuurherstel en de transitie naar kringlooplandbouw in de weg staan?¹⁰

Deelt u de mening van de Rli dat Europese landbouwsubsidies niet meer aan alle boeren gegeven zouden moeten worden, maar alleen nog aan boeren die duurzaam werken?¹¹ Zo nee, waarom niet?

Welke concrete maatregelen bent u bereid te nemen om speculatie met landbouwgrond tegen te gaan en regie door het Rijk en de provincies op de grondmarkt te versterken?

Hoe reageert u op de aanbeveling van de Rli om belastingregelingen en subsidies die prijsverhogend werken te hervormen?¹² Welke fiscale regelingen onderzoekt u momenteel op dit punt?

Erkent u dat de huidige hoge grondprijzen jonge boeren en boeren die willen omschakelen naar natuurinclusieve of biologische landbouw ernstig in de weg zitten?

Welke mogelijkheden ziet u om grond beschikbaar te maken voor extensieve, dierwaardige en natuurinclusieve landbouw? Bent u bereid gebruik te maken van wettelijke herverkaveling, onteigening (inclusief schadeloosstelling) en voorkeursrecht?

Hoe voorkomt u dat schaarse landbouwgrond verder wordt opgekocht door beleggers, agro-industrie en grootschalige bedrijven, ten koste van boerenbedrijven die wel bijdragen aan natuur-, klimaat- en waterdoelen?

Deelt u de opvatting dat de grote druk op landbouwgrond mede voortkomt uit het huidige systeem van intensieve veehouderij, dat zeer veel ruimte vraagt voor het verbouwen van veevoer en het uitrijden van mest?

Hoe kijkt u aan tegen het advies om landbouwgrond in twee categorieën te verdelen (productielandbouw en maatschappelijke landbouwgrond), waarbij de kwetsbaardere maatschappelijke landbouwgrond minder intensief wordt gebruikt en wordt gecombineerd met natuurbeheer, energievoorzieningen en/of recreatie?¹³

Bent u bereid om uitkoopregelingen van boeren aan te passen, waarbij ook de grond wordt opgekocht, zodat die niet meer gebruikt kan worden voor bijvoorbeeld lelieteelt of andere vervuilende activiteiten?

Bent u bereid de aanbevelingen uit het Rli-advies te betrekken bij de uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied? Zo nee, waarom niet?

De fractieleden van de PvdD vragen ten slotte of u de Kamer voor het zomerreces een inhoudelijke kabinetsreactie op het Rli-advies kunt sturen, inclusief een tijdsschema voor opvolging van de aanbevelingen?

¹⁰ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 42.

¹¹ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 9.

¹² Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 43.

¹³ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 45.

datum 1 juni 2026

ons kenmerk 181069

blad 6

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van de SP

De fractieleden van de SP vragen of u kunt reageren op de conclusies en aanbevelingen van het rapport. Welke maatregelen wenst u te nemen om grondmobiliteit te vergroten en de prijs van grond te verlagen voor jonge boeren?

Het rapport stelt: "De planologische grenzen tussen verschillende functies zijn de afgelopen decennia steeds minder duidelijk geworden. Daardoor zijn verwachtingen over mogelijke functiewijzigingen een steeds grotere rol gaan spelen in de ontwikkeling van de prijs van agrarische grond. Als grond door het ruimtelijk beleid van functie verandert, kunnen grondeigenaren forse waardeinstijgingen boeken. Hierdoor is beleggen als reden om grond aan te houden of aan te kopen steeds belangrijker geworden. Dat geldt voor zowel boeren als voor partijen van buiten de landbouw (projectontwikkelaars, institutionele beleggers, private investeerders, speculanten). Dit beleggings- of speculatiemotief wakkert de vraag naar voor verdere schaalvergroting en dus hun positie op de grondmarkt grond verder aan en daarmee de grondprijzen."¹⁴ Wat vindt u van deze ontwikkeling? Welk effect heeft deze speculatie volgens u op belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen als de woningbouw en milieuvriendelijke landbouw?

Hoe wenst u te voorkomen dat landbouwgrond wordt opgekocht door private partijen, die als doel hebben om te speculeren met grond, of om te wachten op een bestemmingswijziging en de grond met winst door verkopen aan een gemeente, provincie, woningcorporatie of boer?

Het rapport stelt dat de prijsontwikkeling van landbouwgrond en de lage grondmobiliteit mede wordt veroorzaakt door boeren die grond behouden om hun oudedagsvoorziening te organiseren.¹⁵ Welke maatregelen wilt u nemen om een goede pensioenregeling te organiseren voor boeren, zodat zij niet afhankelijk zijn van hun grondprijs om in hun oude dag rond te komen?

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zien met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangen deze graag uiterlijk binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

G.J. Oplaat

Voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

¹⁴ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 37-38.

¹⁵ Rli, februari 2026, 'Grond voor verbetering, over de rol van grond in het landelijk gebied', te raadplegen op: [Grond voor verbetering: over de rol van grond in het landelijk gebied](#), p. 28.